

SAMENE OG METODISTKIRKEN I TRONDHEIM

Av journalist og teolog Ole-Einar Andersen

6. februar, er samens nasjonaldag. Nasjonaldagen bygger på historiens første samiske landsmøte – som ble arrangert i Metodistkirken i Trondheim 6. februar 1917.

Den internasjonale Metodistkirken støtter urfolk over hele verden i deres kamp for sosial, politisk og kulturell rettferdighet og aksept. Samene er nordkalottens urfolk. Det forplikter Metodistkirken i Norge på vårt forhold til samene.

I 2017, i «kjølvannet» av det mektige 100-årsjubileet for det historiske samemøtet i 1917, gikk Metodistkirken i Norge offisielt ut og støttet det samiske folkets fortsatte kamp for rettferdighet. Kirkens årskonferanse vedtok en sterk støtte til samene som urfolk i Norge – inkludert opprettelsen av en sannhets- / granskningskommisjon i

forhold til den brutale fornorskingsprosessen som ville viske ut samisk språk, kultur, religion og identitet.

I uttalelsen, som fortsatt gjelder, heter det blant annet:

«Metodistkirken i Norge, som del av The United Methodist Church, erklærer sin støtte til urfolk over hele verden i deres kamp for sosial rettferdighet og kampen for land-, vann og naturressurser, bevaring og utvikling av egen kultur, religiøse skikker og vern av hellige landområder/steder. For Metodistkirken i Norge, betyr det en særlig solidaritet med og støtte til det samiske folks kamp for tilsvarende rettigheter i Norge/Sápmi.»

«Metodistkirken i Norge støtter Sametingsrådets ønske om å få etablert en offentlig sannhets- og forsoningskommisjon etter internasjonal modell. Tiden er inne for en granskning av fornorskingsprosessen og dens konsekvenser for det samiske folk og deres kultur og levekår gjennom generasjoner – og helt fram til i dag.»

Vedtaket i 2017 ble gjort i erkjennelse av at vi som kirke, heller ikke i Norge, kan nøye oss med å være feststemte og uforpliktende **for** urfolk inntil de «står i veien» for storsamfunnet og konkurrerende næringsinteressers jakt på kortsiktig profitt.

Det norske storsamfunnet har ingen ærerik historie i forhold til landets samiske befolkning. En massiv og undertrykkende fornorskingsprosess tok fra midten av 1800-tallet sikte på å utslette samisk kultur og identitet. Samisk kultur og levemåte, ja samene selv ble ansett som mindreverdige. Både skole, kirke, forsvaret, næringsliv og andre samfunnsinstitusjoner ble brukt som fornorskingsredskaper. Denne prosessen er uttrykk for holdninger og handlinger over for samene som vi som kirke og medmennesker dypt beklager og som vi selvfølgelig tar sterkt avstand fra.

Vi er både glade og stolte over at Metodistkirken i Trondheim i 1917 ville åpne sine dører for samene og historiens første samepolitiske møte som ble arrangert 6. -9. februar. Landsmøtet fant sted i den gamle Metodistkirken på Cicignons plass. Den lille, hvite trekirken sto på samme sted som dagens kirke som ble bygget i 1927.

-
-

-

Kulturell og politisk oppvåkning

Det historiske samiske landsmøtet i 1917 ble arrangert over fire dager fra 6. til 9. februar og samlet nærmere 150 representanter for samene på nordkalotten, mange av dem kvinner! Det var første gang i historien at nord- og sørsamer samlet seg til et slikt stort møte over nasjonalgrensene, for å drøfte og belyse felles sosialpolitiske saker og problemstillinger for hele Sápmi, som er betegnelsen for alle samiske områder i Norge, Sverige, Finland og Russland.

Landsmøtet var resultat av en kulturell og politisk oppvåkning blant samene rundt århundreskiftet. Samene begynte å organisere seg, og krevde rettigheter som et eget folk innenfor nasjonalstaten Norges grenser. I de sørsamiske områdene sto særlig Elsa Laula Renberg og Daniel Mortenson i spissen for kampen mot myndighetenes politikk. Mortensson var sosialist og baptist. Det var trolig han som sørget for at selveste Martin Tranmæl var en av talerne. Den radikale fløy i AP var på den tiden positiv til samenes organisering.

Elsa Laula Renberg (bildet) var initiativtakeren til samemøtet i 1917 og omtales gjerne som «den samiske nasjonaldagens mor». Hun holdt en flammende åpningstale, mens Daniel Mortensson ledet landsmøtets forhandlinger.

Renberg var født i Sverige men gift i Norge. Hun tok utdannelse, var meget aktiv politisk, og markerte seg som en uredd og sterk forkjemper for både likestilling mellom kvinner og menn, og samiske rettigheter. Hun skrev og utga i 1904 boken/kampskriftet «Inför Lif eller död» om samenes situasjon.

Renberg arbeidet iherdig både på svensk og norsk side for å organisere samene, og konferansen i Trondheim ble kronen på verket. Hun hadde et nært og viktig samarbeid og vennskap med avisen

Dagspostens journalist Ellen Lie som gjennom mange år skrev artikler om samefolkets situasjon. Lie kan være en medvirkende årsak til at samemøtet ble arrangert i Trondheim.

Renberg holdt en flammende åpningstale der hun manet til samhold på tvers av landegrensene. Samekonferansen og Renberg ble av mange oppfattet som politisk

farlig. Hun opplevde å bli hengt ut som sinnslidende, men fortsatte sin virksomhet og reiste rundt og talte om samiske spørsmål, spesielt for kvinner.

Møtet i 1917 betydde mye for samisk selvfølelse og identitet og kampen for samisk kultur og rettigheter i årene som fulgte. Men utover på 1920- og 30-tallet fikk det man kalte «rasehygeniske» tanker fotfeste i brede lag av befolkningen. Dette rammet både samer, tatere og andre minoriteter. Også av andre årsaker, som f.eks. at den framvoksende arbeiderbevegelsen også rekrutterte samer flatet selve arbeiderbevegelsen, flatet selve samesaken etter hvert ut, og skjøt ikke fart igjen før etter 2. verdenskrig – og egentlig ikke før på 1970-tallet.

Metodistkirken i Trondheim har for alltid er skrevet seg inn i det samiske folks historie og dets kamp for rettferdighet. En samisk bibel har siden 1997 ligget på alteret i kirken i Trondheim. De markerer alltid nasjonaldagen, også i år, med å flagge det samiske flagget på kirkeveggen, ved siden av minneplaketten om det historiske samemøtet.

Denne plaketten er vakkert lyssatt, og den formelig svever på kirkeveggen i vintermørket.

Minnetavlen er laget av den samiske kunstneren Mathis Nango. Den er støpt i bronse og formet som en trekant. Trekanten er i flere kulturer et kvinnelig symbol, men i denne sammenhengen tenkte Nango trekanten primært som et symbol som forener

det religiøse og det samiske. Trekanten kan både være et symbol på den treenige Gud og på det flyttbare samiske teltet; lavvoen.

Midt i minneplaten ses tre samiske symboler, støpt som sirkler. Inne i sirklene er det farget glass i primærfargene. Den største sirkelen viser symbolet for solguden som også kan være symbol for Gud. Den midterste symboliserer fargene i sameflagget. Den nederste sirkelen viser en detalj fra en vandrestav fra Luleå-Lappmark hvor den samiske lederen Elsa Laula Renberg ble født.

Inskripsjonen er både på samisk og norsk. Den norske teksten lyder:

SAMEFOLKETS DAG

6. – 9. februar 1917 ble det første landsmøte for samer holdt her. Initiativtaker til møtet var Elsa Laula Renberg. Daniel Mortensen ledet møtet. Møtet bidro til at samene i de ulike land organiserte seg, og møtet danner grunnlaget for feiringen av samefolkets dag 6. februar. Minneplaten er reist 6. februar 1997.

Det samiske flagget

Det samiske flagget er felles for alle samer, uansett hvor de bor. Flagget har de samiske fargene rødt, grønt, gult og blått.; de samme fargene som brukes i samedrakten. Hver farge har sin egen symbolikk. I tillegg symboliserer de fire fargene også at samene lever i fire land; Norge, Sverige, Finland og Russland. Sirkelen er et sol- og månesymbol. Solringen er rød og måneringen blå.

Flagget skal være inspirert av den samiske «trolltrommen» runebomben, og diktet «Beaivvi bártnit» av sørsamen Anders Fjellner (1795–1876). I dette diktet framstiller Fjellner samene som solas sønner og døtre.

Flagget ble formgitt av den samiske kunstneren Astrid Båhl fra Skibotn i Troms og offisielt godkjent i 1986 på den 13. nordiske samekonferansen i Åre i Sverige.

Samenes nasjonalsang

Den samiske nasjonalsangen kan synges både til en tradisjonell joikemelodi fra Varanger i Øst-Finnmark, og til en melodi som Odd Sørli. Sangen ble vedtatt som samenes felles nasjonalsang på Samekonferansen i 1986.

«Sámi soga lávlla «eller «Samefolkets sang» som den heter på norsk, er skrevet av Isak Saba (1875-1921): Han var lærer og kirkesanger fra Nesseby. Saba satt på Stortinget som første same fra 1906 til 1912.

Dette er teksten til «Samefolkets sang»:

Langt nord under Store Bjørnen
sakte stiger Samelandet:
Vidde seg bak vidde strekker,
sjø ved sjø hvor øyet rekker.
Lier, åser, snaue rabber
hever seg mot himmelbrynet.
Elver bruser, skoger suser,
stålgrå, steile fjell-nes skyter
mot det ville hav seg ut.

Vintertid med storm og kulde,
snøflokk uten mål og måte.
Sameslekten dog av hjertet
henger ved sitt hjem og yrke.
For en vandrer månen skinner,
nordlys flimrer, stjerner tindrer.
Reingrynt høres mellom krattet,
sus og brus fra sjø og slette,
pulkestøy langs vintervei.

Og når sommersolen gyller
fjell og skoger, hav og strende,
fiskere i gull-glans gynger,
gynger stilt på hav og innsjø.
Gyllent glinser svømmefugler
og som selv de store elver.
Staker glimter, årer glitrer,
folket under sang det farer
gjennom stiller, stryk og foss.

Samelandets ætt og stamme
utholdt har og tålt så mange
herjingstokter, bannskapshandler,
frekke, falske skattefuter.

Hill deg, seige samestamme!
Hill deg, fredens rot og flamme!
Aldri er der kamper kjempet,
aldri broder-blod har runnet
i den stille sameslekt.

Våre fedre før har seiret
over dem som urett øvet.
La oss også motstå, brødre,
dem som oss vil underkue!
Solens sønner seige avkom!
Aldri skal du overvinnnes,
om det gylne språk du vokter,
husker dine fedres tale:
Sameland for samene!